

AHMED NEDİM KASİMİ'NİN BAZI ÖYKÜLERİNDE DİN SÖMÜRÜSÜ ELEŞTİRİSİ

Recep DURGUN*

Özet

Bu makalede Pakistan'ın toplumcu gerçekçi yazarı olan Ahmed Nedim Kasimî'nin din sömürüsü meselesini ele alış biçimi işlenmiştir. Yazarın, Celse (Oturum), Beyn (Ağıt), Piypal Vala Talab, Çubhen (Bodhi Ağaçlı Göl) ve Thel (Bozkır) aldı öyküleri bu bağlamda değerlendirilmiştir. Ahmed Nedim Kasimî'nin din konusuna temel bakışı dile getirilmiş, halkın cehaletinden yararlanmak isteyen din istismarcılarının sömürü yöntemleri üzerinde durulmuştur. Urdu edebiyatında din unsuru önemli bir yere sahiptir. Klasik Urdu edebiyatında dinin daha çok toplumu ıslah edici rolü üzerinde durulmuştur. Din sömürüsü eleştirisi ise yaygın olarak İlerici Yazarlar Akımı ile başlar. Din sömürüsünün üç farklı boyutu vardır. Bunlar, dini, ekonomik, siyasi ve cinsel sömürü amaçlı istismarlar- dır. Ahmet Nedim Kasimi Celse adlı öyküyü dinin, hem siyasi hem de cinsel sömürü amaçlı kullanılması üzerine kurgulamış, Beyn adlı hikâyede sahtekâr bir şeyh tarafından din adına yapılan cinsel sömürü temasını işlemiş; Piypal Vala Talab öyküsünde ise çocu- ğu olmayan kadınların bu zaaftan yararlanan önce bir Sadhu, ardından da bir sahte şeyhin ekonomik çıkar karşılığında birbirine benzer yöntemlerle halkı sömürmeleri dile getirilir. Yazar Çubhen'de de birbirine zıt iki karakter vasıtasıyla ekonomi amaçlı din sömürüsü üzerinde durmuş, Thel adlı öyküde de her devirde farklı metotlarla sömürüye devam eden sahtekârlıkları ironik bir tarzda anlatmıştır. Dindar bir aile ve ortamda yeti- şen, din adına yapılan çirkinlikleri yakından gözlemleyen Ahmed Nedim Kasimî'nin dine bakış açısı genelde olumludur. Yazarın eleştirisi dine ve tasavvufa değil, din adına yapılan çirkinliklerdir. Kasimi konuyu ele alırken farklı dine mensup kötü mizaçlı ka- rakterleri okuyucusunun karşısına çıkararak amacının dine saldırı değil, din adına yapı- lan sömürüye karşı olduğunu göstermek ister. Yazar, din sömürüsünde sahtekâr ve düzenbazlar kadar onlara inanan cahil halkı da sorumlu tutar.

Anahtar Kelimeler

Ahmed Nedim Kasimi, Urdu Öyküsü, Din Sömürüsü, Urdu Edebiyatı

* Uzman, Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Urdu Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya/Türkiye.
durgunrecep@hotmail.com

CRITICISM OF RELIGION EXPLOITATION IN SOME OF AHMAD NADEEM QASMI'S STORIES

Abstract

This article deals with how Ahmad Nadeem Qasmi, a socialist-realist author, handled the issue of religion exploitation. The author's stories titled Calsa, Bayn, Piypel Vala Talab, Cubhen and Thel were analyzed in this context. The basic outlook of Ahmad Nadeem Qasmi on the subject of religion was described, and methods of exploitation used by religious abusers who exploited people's ignorance were explained. Classical Urdu literature focused mainly on religion as something that improved society. The criticism of exploitation of religion, on the other hand, began with the Progressive Writers Movement. Exploitation of religion has three aspects. These involve exploiting religion for economic, political and sexual purposes. The story titled Calsa focuses on exploitation of religion both political and sexual purposes. The story titled Bayn treats the subject of sexual abuse performed by a sheikh in the name of religion. In the story of Piypel Vala Talab, on the other hand, it is described firstly how a Sadhu taking advantage of an infertile women's weakness and then a fake sheikh exploiting people through similar methods in return for economic gains by arising from this state of theirs. Via two opposite characters created in Çubhen, the issue of exploitation of religion for economic purposes is treated. The story titled Thel also deals ironically with the topic of fraudulent sheikhs who continue exploitation through different methods. Grown up in a religious family and environment and observed ugliness performed in the name of religion, Ahmad Nadeem Qasmi has, in general, a positive approach to religion. While dealing with the issue, Qasmi wants to demonstrate that his purpose is not to attack religion but oppose exploitation implemented in the name of religion by creating ill-humored characters belonging to different religions. The author holds ignorant people as well as dishonest and tricky people responsible for exploitation of religion.

Key Words

Ahmad Nadeem Qasmi, Urdu Story, Exploitation of Religion, Urdu Literature

GİRİŞ

I. URDU HİKÂYESİNDE DİN SÖMÜRÜSÜ ELEŞTİRİSİ

Toplumcu gerçekçi sanat anlayışını benimsemiş yazarların eserlerinde - özellikle kırsal yaşamı kendine konu edinmiş hikâye ve romanlarda birer alt ve üst yapı unsuru olarak “ekonomik güçlükler ve bunlara bağlı konular, sosyal hayattaki çatışmalar, nüfuz edinme çabaları, din, gelenek, teknoloji, ideoloji, devlet-halk çatışması, eğitim, aile vs.” konuları sistemli bir şekilde ele alınmıştır (Uslucan, 2006: 110). Urdu edebiyatında dini içerikli eserler, öteden beri önemli bir yer tutarken, Klasik dönem Urdu edebiyatına baktığımızda dinin, toplumu ıslah edici bir unsur olarak işlendiğini, “İlerici Yazarlar Akımı” ile de din sömürüsü eleştirisinin yaygınlaştığını görürüz. Marksist teorinin resmi sanat formu olarak kabul edilen toplumcu gerçekçiliğin Hint Alt Kıtasındaki temsilcileri olan İlerici Yazarların içindeki bir grup dine olumsuz bakmışlardır. Çünkü Marksizm’e göre bu tür manevi değerler, burjuvazinin hizmetindedir. İlerici Yazarlar Akımı’nın başladığı dönemde İngiliz kolonisi statüsünde bulunan, henüz sanayileşmesini tamamlayamamış feodal bir ülke olan Hindistan’da burjuvazinin yerine üst kastları koymak mümkündür. İlerici Yazarlar Akımı’na tutucu çevrelerce gösterilen tepkiyi dört ana başlık altında toplamak gerekirse: Bunlardan birincisi biçimden çok muhtevaya önem verilen edebiyat ürünlerinin estetikten yoksun olacağı iddiası; ikincisi geçmişe dair ne varsa tümünden reddedilmesinin yanlışlığı; üçüncüsü cinsellik gibi tabu kabul edilen bir konunun işlenmesi ve son olarak dine karşı yapılan saldırılar olarak sıralayabiliriz. Rus devriminin etkisindeki Marksist Urdu edebiyatçıların pek çoğu, özellikle Seccad Zahir’in başı çektiği fanatik bir grubun meydana getirdiği edebi eserlerde, gerçekten de dine ve manevi değerlere karşı olumsuz bir tutum vardır. Ancak bu hareketin içinde, Mevlana Hasret Mohani, Mevlevi Abdulhak, Kırşen Çandar, Ahtar Ariyunvi ve Ahmed Nedim Kasimi gibi manevi değerlere saygılı edebiyatçılar da vardı. Bunun için Hint Alt Kıtası’nda büyük bir zümreyi etkileyen İlerici Edebiyat Akımını, bir grubunun faaliyetlerini hareketin tüm mensuplarına mal ederek büsbütün ateistlik ve dinsizlikle suçlamak son derece yanlış olur. Gerçekte İlerici Edebiyat Akımı, ne din aleyhtarı, ne de din taraftarıydı (Abadi, 2012: 112). Bütün toplumlarda dinin istismar edilmesi geçmişten bugüne var olagelen sosyal bir olgudur. Öteden beri gerek bireysel ekonomik menfaat, gerek siyasal amaçlar uğruna din zaman zaman istismar aracı hâline getirilmektedir. Öyle ki kendisine şeyh ya da dini önder süsü veren kişiler, dinin inanç akidelerini menfaatlerine uygun bir biçimde yorumlayarak, ya da uydurdukları sahte rüya ve efsanelerle cahil halkın saf duygularını istismar ederek kendilerine koşulsuz itaat

ettirip her istediklerini yaptırırlar. Din istismarcılarının şarlatanlıkları toplum hayatını tahrip eder, toplumu yanlış yönlendirir (Ateş, 2004: 21).

İlerici Yazarlar Akımı'nın başladığı dönemde yazın hayatına atılan Ahmed Nedim Kasimi de birçok eserinde hem dinin olumlu rolüne vurgu yapmış, hem de dini kendi çıkarları doğrultusunda kullanan kişileri eleştirmiştir.

Dünyadan elini ayağını çekmiş bir Pir'in oğlu olan ve dindar bir çevrede yetişen Kasimi, çocukluğundan itibaren kırsal kesimde insanların zayıf inançlarını, şüpheciliklerini, sahte şeyh ve din adamlarının din adına yaptıklarını iddia ettikleri gayri ahlaki eylemlerini, hurafelerin yaygınlığını yakından gözlemlemiş ve öykülerine yansıtmıştır. Sosyal gerçekçi bir yazar olan Ahmed Nedim Kasimi, öykülerinde dini konulardaki cehalete, dinin istismar edilmesine, halk arasında yaygın bâtıl inançlara yer verirken, bunların yanlışlığını da ortaya koymaya çalışır. Kasimi'nin din sömürüsü eleştirisini hikâyelerine yansıtma tarzı çağdaşlarından farklıdır. İlericiler, Marksist ve Sosyalist teoriler doğrultusunda propaganda amaçlı edebi eserler kaleme alırken, Kasimi bundan kaçınmış; İlerici Akım'ın toplum tarafından kabul görmüş dine ve ahlaki değerlere aykırı olmayan yönlerini benimsemiştir (Malik, 2008: 262).

Ahmet Nedim Kasimi'nin hikâyelerinde dindar insan unsuru iki şekilde kurgulanır. Bunlardan birincisi, *Gandasa* (Balta), *Surh Topi* (Kırmızı Fes), *Elhamdulillah* gibi hikâyelerde toplumu gerçekten aydınlatmaya çalışan ve aşiretle arasındaki kavgaları bir konuşmayla sona erdiren olumlu tiplmeli din adamları; ikincisi ise halkın cehaletinden yararlanarak dini kendi çıkarları için kullanan olumsuz tiplmeli din adamlarıdır. Bu çalışmamızda kullanacağımız doküman incelemesi yöntemiyle, hikâyelerin teknik hususları üzerinde durulmadan hedef tema odaklı Kasimi'nin öykülerindeki *din sömürüsü eleştirisini* irdelenmeye çalışılacaktır.

II. SİYASİ SÖMÜRÜ ARACI OLARAK DİN

Kasimi'nin hikâyelerinde din sömürüsünün üç farklı boyutu vardır; ekonomik, siyasi ve cinsel sömürü. *Celse* adlı öyküde halkın dini duygularının hem siyasi amaçlı, hem de cinsel sömürü aracı olarak kullanılması anlatılır. Öyküde yoksul ve cahil köylünün ikiyüzlü din adamları ve siyasetçiler tarafından dini duygularının hangi yollarla sömürüldüğü gözler önüne serilir. Hikâyenin özeti şöyledir: Köyde bir toplantı düzenlenir. Bu toplantıya çok uzak şehirlerden siyasiler ve din adamları katılır. Ağa toplantının bütün giderlerini, köylüden zorla topladığı paralarla karşılar. Önce Müslüman bir din adamı konuşur. Köylüye din hakkında bir sürü vaaz verdikten sonra, sırf onlar için bu zorlu yolculuğa katlandığını söyler. Büyüleyici bir

konuşmayla herkesi etkilemeyi başarır. Daha sonra kürsüye Sih bir din adamı çıkar. Bu din adamının da etkili bir hitabeti, büyüleyici bir ses tonu vardır. Şiirle başladığı konuşmasıyla o da herkesi etkiler. Daha sonra Sihlerin ve Müslümanların kardeş olduğundan, asırlardır bu topraklarda birlikte yaşadıklarından dem vurarak, esas amacını açıklar. Sih din adamı kendi mabetlerinin (mandar) inşası için köylüden yardım talep eder. Sih din adamından sonra kürsüye çıkan bir siyasetçi köylülere şöyle seslenir:

“Ey benim ülkemin insanları, kardeşlerim! Çok uzun konuşmayacağım. İçinde sizlerin menfaatleri olan birkaç noktaya temas edeceğim. On beş yıl önce yine sizin kasabanıza gelmiştim. O zaman benim konuşmamın etkisiyle hepiniz Türk ve Gandhi şapkası takmış, ellerinize sarı yeşil bayraklar almıştınız. Ben sizler için üç ay hapisshanede çile çektim, sizin yaptığımız fedakârlıkların destanlarını da duydum. Ben bugün sizlere değil, annelerinize, kız kardeşlerinize, eşlerinize seslenmek istiyorum. Her şeyden önce bizim, kadınların desteğine ihtiyacımız var. Kadınlarımız gelecek nesillerimizin sigortalarıdır. Kendi iyilik ve refahımızdan önce, kadınlarımızın iyilik ve refahlarını düşünmeliyiz. Onlar bizim vıran saraylarımızın ziyaretleridir ve üzgün kalplerimizin tesellileridir. Onlar bizim meclislerimizin güzelliği, evlerimizin nurudur.” (Tulu u Gurub- Celse s.89-90)

Hilafet Hareketi, Hint Alt Kıtası’nda Müslümanları, Hinduları ve Sihleri bir çatı altında toplamayı başarmış geniş katılımlı bir harekettir. Toplumun bu harekete karşı ilgisinin bilincinde olan siyasetçi, bu hareketin sembolleri olan ay yıldızlı Türk şapkasını zikrederek, siyasi amacı doğrultusunda hitap ettiği kitleyi sömürülmeye hazır hale getirmeye çalışır. Siyasetçi, köylüleri etkilemek için ağlamaklı bir ses tonuyla konuşmasını sürdürür. Bir süre sonra boğaz ağrısı sebebiyle yüksek sesle konuşamadığını bahane ederek kadınları önlere davet eder. Aslında siyasetçinin bu isteği onun kadınlara karşı olan zaafı hakkında okuyucu için ipucu niteliğindedir. Kadınların pek çoğu utandıklarından dolayı toplantıyı terk eder. Bu arada toplantıyı dinleyenlerden yaşlı bir adam hışımla kalabalığı yara yara kürsüye ilerlemeye çalışır. Ağanın kâhyaları adamı yakalarlar. Bu adamın kim olduğunu herkes birbirine sorar, arka tarafta oturanlardan biri bu adamın kim olduğunu anlatır:

“Bu yaşlı adam Ağa Reis Han’ın çiftçilerindendir. Onun topraklarında çift sürerdi. On beş, on altı yıl oldu, az önceki konuşmayı yapan kişi bu köye yine gelmişti. Ona yardım için ağa bütün köylüye salma salmıştı. Zavallı yaşlı adam salmayı ödeyememişti. Ağa evine gelip onu azarladı ve salmayı vermeden huzur göremeyeceğini söyledi. Bunu duyup çok şaşıracaksın oğul! Ağa ondan salmayı aldı. Nasıl aldı biliyor musun? Gecenin yarısında yaşlı adam gözlerini açtığında, biricik genç kızının yatağı bomboştu. O ağanın evine doğru koştu. Oraya vardığında ağanın elinde bir bastonla bir odada oturduğunu gördü. Ağanın işaretiyle bir köpek adama

saldırdı. Adam kısa bir süre içinde köpekten kurtuldu ve ağaya kızının nerede olduğunu sordu. Ağa "kızın beyefendinin yanında, endişe etmene gerek yok, senin vermen gereken salmayı kızın bekâreti ile ödüyor" dedi. Adam çığlık atmak istedi ama ağanın bastonu bir anda kafasına iniverdi. Kâhya onu kaldırıp dışarı attı." (Tulu u Gurub- Celse s. 92)

Yaşlı adamın kızı, bu olaydan sonra çeşmenin başında elbisesi yırtık pırtık bir vaziyette oturmuş; kendisini teselli etmek, evine götürmek isteyenlere boş bakışlarla bakar. Daha sonra kız ortadan kaybolur. Onun Lahor'daki geneleve düştüğü söylenmektedir. Bu olaydan sonra bu adam hiç kimse ile konuşmaz, adeta aklını yitirir. Hikâyede köyün zalim ağasının köylülerine yaptığı zulmün yanı sıra onların namuslarını da hiçe saydığı görülür. Köye gelen bu hoca, görünüşte ulvi bir amaç için buraya gelmiş, ancak o kadar etkili ve dokunaklı vaaz vermesine karşın, bu köydeki gencecik günahsız bir kızın namusunu kirletmekte hiçbir sakınca görmemiştir. Bu insan görünüşte kendini milletin hizmetine adanmış biri gibi gösterir, ancak gerçekte ikiyüzlü sahtekârın biridir. Yazar iki farklı dine mensup yarattığı karakterlerle, din sömürüsünün dinin kendisinden değil, bu dinleri temsil eden sahtekârlardan ve halkın bilinçsizliğinden kaynaklandığını belirtir.

III. CİNSEL SÖMÜRÜ ARACI OLARAK DİN

Toplumcu gerçekçi bir yazar olan Ahmed Nedim Kasimi, pek çok hikâyesinde dinin cinsel sömürü aracı olarak kullanılmasını işlemiştir. Bu öykülerin içinde en öne çıkan *Beyn'* adlı öyküde ise din adına yapılan sömürünün bir başka boyutu olan cinsel sömürü temasına değinilir. Öyküde bir annenin dünyalar güzeli kızının bedeninin, sahte bir derviş tarafından sömürülmesine isyanı dile getirilir. Urdu edebiyatçılarından Şekilu'r-Rahman "*Beyn*, çok acıklı ve hüznü bir hikâyedir. Dünyanın başka bir dilinde *Beyn* kadar acıklı bir hikâyenin yazılıp yazılmadığını bilmiyorum. Urdu dilinde de henüz yazılmadı. Gelecekte yazılsa bile bu hikâyeye kadar acıklı olabileceğini sanmıyorum" ifadesiyle öykünün çekiciliğini daha da artırır (2003: 65).

Hikâyenin anlatıcısı öykünün ana karakteri, Rânu'nun annesidir. Rânu'nun daha doğumunda babası, önceleri "*kız da olsa erkek de olsa veren Allah'tır*, demesine karşın, bir kız evladının olmasına sevinmez, hatta çok üzülür. Kızının dünyalar güzeli olduğunu görünce babasının üzüntüsü ikiye katlanır. Bu kızın gelecekte kendisi için büyük bir bela olacağını düşünür. Hatta "*Böyle güzel bir kızı Allah ancak çok öfkelendiği kullarına verir*" diyerek bu kızın kendileri için bir bela olarak gönderildiğini düşünür. Baba karakterinin konuşmaları vasıtasıyla aktardığı düşünceleri, erkek egemen bir toplum olan Pakistan'da kadınlara bakış açısını net bir biçimde gözler önüne serer. Rânu büyüdükçe daha da güzelleşir. Beş yaşında annesi onu Hoca

Hanımın yanına Kur'an öğrenmesi için götürdüğünde, kendisi kadar sesinin de güzel olduğunu öğrenir.

“Hoca Hanım’ın evinde Kur’an okuyan kızların sesi duyulduğunda senin sesin onlardan hemen ayırt edilebiliyordu. İpek gibi yumuşak bir sesin vardı. Öyle bir tını ki, sustuğunda bile dört bir yandan yankılanma sesi gelmeye devam ederdi. Önce sen bir ayet okuyordun, sonra sınıf arkadaşların tekrar ederdi. Tek başına okuduğun zaman sokaktan geçenlerin ayakları birden durur, sürü sürü kuşlar yere inerdi. Bir defasında Hazreti Dulhe Şah’ın türbedarı Hazreti Hazret Şah, oradan geçerken senin sesini duymuş “Sesinde meleklerin kanat çırpma sesi olan bu kız kim? diye sorduğunu duyduğunda sevinçten ağlamaya başlamıştın.” (Kuhpeyma-Beyn, s.13-14)

Böylece köyde Rânu’nun sesi bir efsaneye dönüşür. Kadınlar kuyudan doldurdukları kapları getirip, Rânu’nun Kur’an okumasını beklerler, bitirdikten sonra da kaplara onun dokunmasını isterlerdi. Bu suları hastalarına içirdiklerinde iyileştiklerine, kötü insanlara içirdiklerinde de kötülüğün yerine iyiliğin geldiğine inanmaya başlarlardı. Rânu büyüyüp evlenme çağına gelir, amcasının karısı gelip onu oğluna ister. Anne babası daha bu konuyu kızlarına açmadan, Hazreti Hazret Şah, hizmetlisini göndererek, Hazreti Dulhe Şah’ın ölüm yıl dönümünde kızları Rânu’yu üç gün sürecek anma programında, mezar başında Kur’an okuması için göndermelerini ister. Bu çağrıyı uydurduğu bir rüya ile süsleyerek anne babaya korku salar:

“Ancak o akşam, Hazreti Hazret Şah’ın bir hizmetlisi geldi. Yarın başlayacak olan ve üç gün sürecek Hazreti Dulhe Şah’ın ölüm yıldönümü merasimi olduğunu, şeyhin rüyasında Hazret Şah’ı gördüğünü onun “benim güzel kızım Rânu’yu çağır, üç gün mezarımın başında ona Kur’an okut, yoksa hepinizi küle döndürürüm” diye emir verdiğini söyledi. Hazreti Dulhe Şah’ın çok öfkeli biri olduğunu sen de biliyordun. Hayattayken onun aleyhinde konuşanı bir bakışla küle döndürürmüş. Öldükten sonra, onun dergâhında ya da çevrede kötü bir iş yapan, ya da kötü bir söz söyleyen olursa, onun mezarı baş tarafından açılır, oradan mübarek eli dışarı çıkarmış. Kötülük yapanı, ya da kötü söz söyleyeni nerede olursan olsun boğazından yakalar, olduğu yere yıkarmış. Sonra Hazreti Dulhe Şah’ın mübarek eli tekrar mezara döner, mezar sanki hiç açılmamış gibi tekrar kapanırmış. (Kuhpeyma-Beyn, s.15-16)

Kurnaz din istismarcıları zaten dini bilgileri zayıf olan halkı doğaüstü olay ve varlıklarla korkutarak amaçlarına ulaşmaya çalışırlar. Nitekim bu öyküde de anne babası türbedarın emrini sorgulamaksızın, kızlarını tekkenin eski şeyhinin mezarının yanına bırakırlar. Türbedar, hizmetlisi ile haber göndererek anne babasının eve dönmesini, merasimlerin bitiminde yani üç gün sonra emanetlerinin kendilerine ulaştırılacağını söyleyerek anne babayı evine gönderir. Üçüncü günün sonunda anne baba kızlarını almak için geldiklerinde, kızları perişan haldedir. Saçları dağınık, başörtüsü yok, dudakla-

rı patlamış. Yazar burada doğrudan söylememiş olsa da, okuyucu imâlardan Rânu'nun şeyhin tecavüzüne maruz kaldığını sezer. Bu dolaylı anlatım öykünün etkisini daha da artırır. Yazar, bu olayı doğrudan anlatım yoluyla anlatsaydı, okuyucuda belki bu kadar büyük bir etki bırakmada başarılı olamazdı. Anne baba sahte şeyh ile görüşmek istediklerinde, şeyh onlarla görüşmeyi reddeder. Hizmetlisiyle haber göndererek kızlarına cinlerin musallat olduğunu, cini vücudundan çıkardıktan sonra onu geri göndereceğini söyleyerek onları tekrar evlerine gönderir. İstismarcı sahte şeyh metafizik varlıklarla aileyi korkutarak onların sorgulama yapmasını engeller. Rânu ısrarla Dulhe Şah'ın mezarı başında Kur'an okumaya devam eder, mezarın bir gün mutlaka açılacağına, kendisinin intikamını alacağına inanır. Ancak aradan zaman geçtikçe vücudu iyice zayıf düşer ve ölür.

Öyküde sahte şeyh, insanların dini duygularını istismar ederek, onları hem maddi hem de manevi olarak sömürür. Her yıl hasat zamanı, çiftçilerden dergâh adına pek çok ürün toplanır. Her yaptığını din adına yapıyor-muş gibi göstererek, hem insanları korkutur, hem de kendisine bağlılıklarını artırır. Öykü baştan sona annenin yürek sızısı ile doludur. Yazar hikâyede, köylülerin dini duygularının suiistimalini onların cehaletine bağlar, Rânu ve ailesi şahsında bütün Pakistan toplumunda din adına sömürülen kesimin tercümanlığını yapar. "Öykü, annenin yüreğinin kanı, ıstırapı ve ruhunun derinliklerindeki acı ile yoğrulmuştur. Bu öykü Urdu edebiyatının olağanüstü hikâyelerindendir. Hikâye yazarı, kalemını alıp sanki annenin vücuduna daldırılmıştır. Kelimeler sanki annenin yüreğine kalemını her daldırışında ortaya dökülmüştür. Şüphesiz, böyle bir öykü ancak büyük bir sanatkâr tarafından kaleme alınabilirdi" (Şekilü'r-Rahman, 2003: 65). Annesinin kızına yazdığı mersiye aslında yazar tarafından tüm toplumun ahlaki çöküşüne yazılmış bir ağıt niteliğindedir. Yazar öyküsü için hayatın içinden karakterler seçmiştir. Belki hayatın içinden karakterler seçmek büyük bir iş değildir. Ancak bu karakterleri kendi ortamlarında bilinç-bilinçaltı duygu ve düşünceleri, içgüdüleri ve hisleri ile adeta canlı biriymiş gibi okuyucunun karşısına çıkarmak, ancak büyük bir sanatkârın yapabileceği bir iştir. Nitekim bu öyküde de okuyucu adeta kendisini, ölü kızının cesedinin karşısında oturup, hikâye anlatan Rânu'nun annesinin yanına oturmuş, onun acıklı yaşam öyküsünü dinlerken gözyaşı döküyormuş gibi hisseder. Kasimî'nin öyküdeki eleştirisi dine değil, din adına yapılan çirkinliklere, kendi heva ve hevesleri için dini istismar eden ikiyüzlü sahtekârlardır. Öyküde de anlatıldığı gibi Pakistan toplumunda eğitim görerek aktif bir rol üstlenememiş, pasif olmaya alışmış pek çok Pakistanlı kadın böylesi şarlatanlar tarafından cinsel meta olarak sömürülüp durmuştur.

IV. EKONOMİK SÖMÜRÜ ARACI OLARAK DİN

Ahmed Nedim Kasimi'nin *Çubhen* adlı öyküsünde ise Pakistan toplumunda ciddi bir sosyal problem olan ekonomik amaçlı *din sömürüsünün* ironik bir tarzda ele alınışı sergilenir. *Çubhen* de toplumun üzerinde büyük etkisi olan, onların bir işaretiyle bir araya gelen, her emirlerini yerine getiren halkın, sahte şeyhler tarafından nasıl sömürüldükleri dile getirilir. Halk din adamlarına, dergâhlara büyük saygı duyar, hiç bir maddi manevi desteği esirgemez. Bazı sahte şeyh ve hocalar halkın cehaletinden ve zayıflığından faydalanarak din adına onları sömürürler. *Çubhen* de genç yaşta elini eteğini dünyadan çeken, kendisini dine ve Allah yoluna adayan, samimi ve iyi karakterli Şemşad Ali'nin, bir türbede şeyh olan ağabeyi Emced Ali tarafından halkı sömürme aracı olarak kullanılması anlatılır. Şemşad Ali aslında iyi niyetlidir, amacı sadece Allah rızasını kazanmaktır. Emced Ali, dünyadan elini eteğini çeken, ibadetten başka bir şeyle meşgul olmayan kardeşini, dergâhının gelirlerini artıracığı düşüncesiyle yanına alır. Sabah akşam ibadetle meşgul olan Şemşad Ali'nin tavırları, dergâhı ziyarete gelenleri çok etkiler, her gelen oturduğu postun altına madeni veya kâğıt paralar sıkıştırılmaya başlar. İşler tam da ağabey Emced Ali'nin tahmin ettiği gibi gider ve kısa zamanda türbenin gelirleri ikiye katlanır. Bu paralar zamanla dünyada gözü olmayan Şemşad Ali'nin de dikkatini çeker. Ağabeyine sorar:

"Şemşad Ali banknotları Mubarek Han'a uzattı. Sonra da banknot yığınına yanına oturdu. Dikkatlice bir süre baktı ve sonra sordu: "Bu bütün paralar dergâhın değil mi ağabey?"

"Tabi ki" Sonra Emced Ali'nin yüzü buruştu.

"Bunları nereye harcıyorsunuz ağabey? Şemşad Ali bir çocuk gibi sordu.

Emced Ali şöyle dedi: "Bu gece gündüz çalışan mutfak için, bu uzaklardan gelen misafirler için, bu miskinler için ve her yıl ölüm yıldönümü için bin liraya yakın harcama oluyor."

"Ancak ağabey. Ben hesap kitap bilmem. Ama tahminime göre ölüm yıldönümünde iki bin beş yüz lira toplanmıştır mutlaka.

Emced Ali gözlerini ona dikerek: "Ben sana demedim mi? Para pul meselesi konuşmayacaksın, imanın gider." (Kuhpeyma-Çubhen, s.43-44)

Aslında küçük kardeş zaman zaman, bu paranın akıbeti hakkında şüphelenir, ancak her defasında ağabeyi *"para konusunu konuşursan imanın gider"* diye onu korkutur. Bir gün dergâha gelenlerden biri parayı postun altına koymak yerine Şemşad Ali'nin cebine koyar, o da hemen buna karşı çıkarak o adama kendisine para vermemesini, hatta hiç kimseye vermemesini, yalnızca dergâha getirmesini söyler. Bu davranış, Şemşad Ali'nin halk içindeki saygınlığını daha da artırır. Kimi zaman postun altında para koyacak yer kalmaz, bazıları da Şemşad Ali'nin cebine para koymaya başlarlar.

Hikâyenin sonunda Şemşad Ali hastalanır, sağ tarafında büyük bir sancı hissetmektedir. Köy doktoru kendisini muayene etse de bu sancının sebebini bulamaz ve ağabeyine kardeşinin ölmek üzere olduğunu söyler. Ağabey kardeşini evine bırakır. Ölüm döşeğinde iken bütün akrabaları gelip Yasin okumaya başlarlar. Şemşad Ali yine sağ tarafındaki sancıdan şikâyetçidir, akrabalarından biri onu yatağından kaldırarak sağ tarafını kontrol eder ve orada birbirine yapışmış metal paraları bulup alır. Şemşad Ali'nin sancısı geçer.

Ahmed Nedim Kasimi, *Çubhen* de din sömürüsünü mizahi bir üslup ile anlatmıştır. Yazar, halkın sömürülmesini onların cehaletine bağlamaktadır. Kasimi, konuyu ancak büyük bir sanatkârın yapabileceği ölçüde hissederek işlemiştir. Allah dostu Şemşad Ali ve din adına insanları sömüren Emced Ali gibi birbirine zıt iki karakter, kendi masumiyetleri ve kendi kötü niyetleri ile okuyucunun karşısına dikilmişlerdir. Öyküye adını veren 'çubhen' kelimesinin anlamı 'sancı'dır. Ahmed Nedim Kasimi'nin bu eserindeki "sancı" okuyucunun sancısı olmuştur (Şekilü'r-Rahman, 2003: 64). Teması din sömürüsü olan bu hikâyedeki yaşananlar topluma yabancı değildir. Din, bilginin zenginleştirdiği aklı kullanmayı tavsiye etmesine, hatta emretmesine rağmen halk, iyi niyetini istismar eden keramet sahibi olduğuna inandığı insanlar üretir (Aslan, 2008: 180). Yazar, hikâyesinde hem olumlu hem olumsuz din adamı tipine yer vererek amacının din ve din adamlarını karalamak olmadığını göstermiş, aksine halkı kendilerini sömüren sahte din adamlarına karşı uyanık olmaya, dinlerini öğrenmeye davet etmiştir. Yazarın bu öyküsündeki amacı kesinlikle tasavvufu sorgulamak değil, tasavvuf adı altında dini yozlaştıran ve yıkımlara sebep olanları gözler önüne sermektir. Kasimi dinin, Şemşad Ali olumlu tiplmesiyle 'rahmani', Emced Ali olumsuz tiplmesiyle de 'şeytani' bir silaha dönüşümünü gösterir (Tekin, 2008: 7).

V. SAĞLIKTA DİN SÖMÜRÜSÜ

Çocuğu olmayan çiftler öteden beri yatır, türbe ve sahte şeyhler için önemli bir gelir kapısıdır. *Piypal Vala Talab* adlı hikâyede Ahmed Nedim Kasimi asırlardır verimli bir sömürü malzemesi olan çocuğu olmayan kişilerin bu düzenbazlara nasıl kandıklarını anlatır. Öykü iki farklı bölümden oluşmuştur. Bunlardan ilki, tam ortasında Bodhi Ağacı¹ bulunan gölün, Hindistan'ın bölünmesinden önceki durumu, ikincisi de bölünmeden sonraki durumudur. Bölünmeden önceki dönemde, bir dağ köyünde, toprak yolun bir tarafında, dik ve yüksek kayalarla çevrili Bodhi Ağaçlı göl, Hindu

¹ Hindistan'da gölgesi bol, çınar ağacına benzer bir ağaç türü. ("Firuzu'l-Lugat)

bir Sadhu² tarafından işgal edilmiştir. Bu gölün tam ortasında bir tepe gibi yükselti vardır ve bu tepenin dört bir yanını ulu Bodhi ağacı gölgelendirir. Bu tepenin üzerinde, alnında iri ve kurşuni renkte kaşka³ bulunan ve “*elekh nerencin, elekh nerencin*” diye naralar atan içinde bir Sadhu’nun oturduğu küçük bir kulübe vardır. Çocuğu olmayan kadınlar buraya gelirler, Sadhu çevresindeki çalılıkta yetişmiş olan çiçeklerden koparıp onlara atınca, anne olacaklarına inanırlar. Halk arasında zaman zaman bu gölün dibinden, ancak gecenin sessizliğinde duyulabilen sesler geldiği dedikodusu yaygındır. Bu yaygın inanişaya göre göl artık cinlerin mekânı haline gelmiştir. Gölün hikâyesi de ta Çandar Gupt dönemine dayandırılarak, olaya hem tarihi derinlik katılmış, hem de gizemli bir hava verilmiştir.

Öykünün olay örgüsünün geçtiği ikinci zaman diliminde ise artık Pakistan kurulmuş, mübadele gereği Hindistan’a göç etmek zorunda kalan Hindu Sadhu’nun yerini Pakistan’a göç eden Şeyh Cemale Şah almıştır. Artık bu gölde Cemale Şah, çocuğu olmayan kadınlara etrafındaki çalılıklardan koparttığı çiçek ve yaprakları öğütmelerini, süte karıştırıp içmelerini söyleyerek bebek umudu dağıtmaktadır. Cemale Şah da inanılabilirliğini artırmak, halkı etkilemek için kendi efsanesini yaratır. Onun uydurduğu hikâyeye göre de bu gölün ortasındaki tepede Evrengzib döneminde yaşayan büyük dedesi Kemale Şah’ın mezarı vardır.

Hikâyede eğitilmiş bir genç, bu gölün tarihini araştırıp insanlara işin aslını anlatır. Ancak gizemli ve efsanevi anlatılara inanmaya daha meyilli olan, bu gibi türbelerin ve tapınakların kendi dertlerine derman olduğuna inanan halk bu genci cahillikle itham eder:

“Halkın çoğu bu tür bilgileri duydukça bu eğitilmiş gencin cahilliğine kakhahalarla gülüp durdular. (Kuhpeyma-Piypal Vala Talab, s.94)

Anlatıcı karakterin, komşu köyde Makand Lal adlı bir okul arkadaşı vardır. Anlatıcı onu, güzel konuşan ve mantıklı biri olarak tarif eder. Bir gün ziyaretine gittiğinde, yeni doğan oğlunu ona uzatarak “*Senin köyündeki Sadhu Maharac, eşimin üzerine çiçek fırlattı, işte bu yeğenin oldu*” deyince çok şaşırır. Eğitilmiş birinin böyle bir batıl inanca nasıl inanabildiğine akıl erdiremez. Anlatıcı, arkadaşının bu sözleri üzerine kakhahalarla güler ve aralarında tartışma çıkar. Hindu Makand Lal inancına saldırıldığını düşünerek öfkelenir. Anlatıcı daha sonra İngiltere’ye gider, uzun süre orada kaldıktan

² Sadhu: *Sadu* veya *Sadhu*, kendini dünya nimetlerinden çekmiş ya da yoga yapan (yogi) kişiler için kullanılan bir terim olup bu kişiler hayatın ilk üç Hindu amacının peşinden koşmaya boş vermiştir: kama (eğlence), artha (pratik amaçlar) ve dharma (görev). Sadular sadece, meditasyon yoluyla moksha’ya (özgürlüğe) erişmeye ve tanrıyı düşünmeye adanmıştır. Sadular sıklıkla vazgeçisi sembolize eden okre renk kıyafetleri tercih ederler. Kadın olanlarına sadvi denir. (www.wikipedia, erişim tar: 17.03.2014)

³ Kaşga: Hinduların kaşlarının üzerine çektiği sürme. (Firuzu'l-Lugat)

sonra annesinin hastalığı üzerine döndüğünde Sadhu'nun yerini Şeyh'in aldığını görünce adeta feryat eder:

"Küçük halam gülümsemeye başladı. A benim akılsız oğlum! Bu Şeyh Kemale Şah, Moğol Padişahı Evrengzib'in hocası idi. Şeyh'in mezarını Evrengzib yaptırmıştı. Moğol Hükümranlığı sona erdiğinde Hindular bu türbeyi işgal etmişlerdi. Şeyh'in kabri Bodhi Ağaçlı Göl'ün tam ortasındaymiş. Allah'a şükür Pakistan kuruldu da Sadhu kaçtı gitti, Şeyh'in torunlarından Şeyh Cemale Şah geldi. Türbeye oturup, çocuksuz kadınlara çocuk vermeye başladı. Sen otobüsten mezarda pek çok kandilin yandığını da mı görmedin oğlum!

Canım evden çıkıp, köyün en yüksek tepesine tırmanıp, doğuya yönelerek çiğेरimin yettiğince haykırmak istedi. "Makand Lal... Ey kardeşim Makand Lal. Bura ya gel. Sana bir tiyatro göstereyim."(Kuhpeyma-Piypal Vala Talab, s. 98)

Ahmed Nedim Kasimi bu öyküde Çandır Gupt Morya'dan Evrengzib'e, Evrengzib'den Pakistan'ın kuruluşuna kadar, halkın inançlarının sahte Hindu ve Müslüman din adamları tarafından nasıl sömürüldüğünü anlatmıştır. Yazar, aynı mekân üzerinde birbirine yakın metotlar ile şifa dağıttıklarını iddia eden iki farklı dine mensup sahte din adamlarına kanak halkın batıl inançlarını, zekice alaya almıştır. Bu öyküde din, asla moral bir değer değil, yalnızca bir sömürü vasıtasıdır. Kasimi, sanatında sahip olduğu ideolojinin görüşleri doğrultusunda bir yol izlemiştir. Amacı dine saldırmak değil, din bezirgânlarının foyalarını ortaya çıkarmaktır. Halkının ıstıraplarının sebeplerinden biri olarak dini sömürüyü göstermiştir. Saf ve temiz kalpli insanlar, inançları kullanılarak kolayca kandırılmakta, sömürülmektedir (Uslucan, 2006: 123). Okuyucusuna iki farklı toplum ve dönemden sahte din adamlarını örnek göstererek peşlerinden gittikleri kişilerin aslında birer düzenbaz olduklarını, artık bilinçlenerek bu düzenbazların daha fazla kendilerini sömürmelerine izin vermemeleri gerektiği mesajını vermeye çalışmıştır. Kasimi, aynı mekânda farklı dönemlerde bir Sadhu ve akabinde kendisinin bir Şeyh olduğunu iddia eden kişiye halkın manevi güç yüklemesini eleştirir.

*The*l de döşenen demiryolunun kendilerine uğursuzluk getireceğine inanan köylüler, yazdırdıkları muskalarla kendilerini korumaya çalışırlar. İşin garip tarafı demiryolu inşaatı devam ederken, çıkan kum fırtınalarına karşı işlerinin kolaylaşması için yetkililer, dergâhın şeyhinin yazdığı muskaları kaktüs ağaçlarına asarlar. Demir yolu inşaatının bitirilmesinden sonra ise dergâhın şeyhinden muska almaksızın trene binenlerin başına bela ve uğursuzluk geleceği inancı bütün köye yayılır. Böylece uyanık din adamı kisvesindeki sahtekârlar sürekli kendilerine kazanç sağlamış olurlar. Dini iyi bilmeyen halk her zaman düzenbaz din adamlarının tuzağına düşürülerek sömürülür.

Öyküde demiryolu ve tren uygarlığın, yozlaşmış gelenek ve batıl inançlar ise geri kalmışlığın sembolü olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla öykünün olay örgüsü eski-yeni çatışması üzerine kurgulanmıştır. Daha demiryolunun inşasında kum fırtınasından ve uğursuzluktan kurtulma amaçlı demiryolu çevresindeki ağaçlara takılan muskalar, demiryolunun bitiminden sonra da muskasız trene binenin başına bela geleceği inancı sebebiyle yeni düzende yine kendine yer edinmiştir. Yazar burada eski ile yeni arasındaki mücadelenin kolay kolay bitmeyeceği mesajını verir.

SONUÇ

Ahmed Nedim Kasimi, hikâyelerinde pozitif karakterler vasıtasıyla dini, manevi bir güç ve moral değeri olarak görüntülemiş; zaman zaman da din adına yapılan sömürüyü, okuyucuya onaylamadığı tipler aracılığıyla sunmuştur. Yazarın din sömürüsü temalı hikâyeleri yazmasındaki temel amaç dini, kendi çıkarları için kullanan ikiyüzlü kişileri eleştirmektir. Sorumlu bir yazar ruhuyla hareket eden Kasimi, bütün eserlerinde toplumsal problemleri yapıcı bir eleştiri ile dile getirmiştir. Çalışmamızda ele aldığımız hikâyelerde din, toplumu mutsuz eden bir unsur gibi görünse de, yazar bunun dinin kendinden kaynaklı olmayıp, onu uyguladıklarını iddia edenlerin kötü eylemlerinden kaynaklandığını göstermiştir. Aynı zamanda din sömürüsü konusunda şarlatanlar kadar onlara inanan cahil halk da edilgen bir unsur olarak karşımıza çıkar. Bir pirin oğlu olan Ahmed Nedim Kasimi daha çocukluğundan itibaren bu çevreyi yakından tanıma ve gözlemlerini fırsatı bulmuş; eserlerinde gerçeğe yakın bir üslup ile ele almıştır. Bu hikâyelerle yazar, dervişliği bir meslek olarak gören, bu perdenin arkasında günahkâr eylemlerini saklayan, aynı zamanda dervişlik hurkasının arkasına gizlenerek nefsi arzularına uyan sahtekâr softa takımının yüzündeki örtüyü kaldırır. Böylece çok önemli bir toplumsal sorun olan *din sömürüsü* problemine ağır bir darbe vurur.

KAYNAKÇA

- Abadi, Suheyl Azam, (2012), Terakki Pasent Tankid: Pun Sadi ka Kıssa içinde "Terakki Pasend Edeb par İtirazat aur Un ka Tacziyah", Lahor: Sanjh Publications.
- Firuzu'-d-Din, Elhac Mevlevi, (2005), Rengin Urdu Firuzu'l-Lugat, Lahor: Firizons Limited.
- Kaplan, Ramazan, (1997), Türk Romanında Köy, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kasimi, Ahmed Nedim, (1995), Kuhpeyma, Lahor: Esatir.
- Kasimi, Ahmed Nedim, (1995), Tulu u Gurub, Lahor: Esatir.
- Kasimi, Nahid, (2009), Pakistani Edeb ke Mimar, Lahor: Akademi Edebiyat-ı Pakistan.
- Malik, Efşan, (2008), Efsane Nigar Ahmed Nedim Kasimi: âsâr u efkâr, Dehli: Educational Publishing House.
- Rızvi, Hurşit, (2007), "Kasimi Sahab", Muntac: Nezir-i Nedim, Lahor, 68-74.
- Şekilu'r-Rahman, (2003), Ahmed Nedim Kasimi: Eyk Legend, Lahor: Esatir.
- Tekin, Serkan, (2008), İslam Adına Yapılan Cinsel Sömürü, İstanbul: Ara Kitap.
- Uslucan, Fikret, (2006), "Orhan Kemal'in Bazı Romanlarında Bir Eleştiri Unsuru Olarak Din", Turkish Studies /Türkoloji Dergisi (2), 101-128.